

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ
ТА КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Історія)
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	4 рік, VIII семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Нормативні навчальні дисципліни
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щовівторка 13.00–14.20 (201 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформі ZOOM).
Викладач	кандидат історичних наук, професор Коваленко Олександр Борисович
Контакти	E-mail: olexkov@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Українська історіографія» є нормативною дисципліною, що викладається у VIII семестрі бакалаврату зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія) і включає 30 годин лекцій, 20 годин практичних занять і 70 годин самостійної роботи. Форма підсумкового контролю – екзамен.

Предмет курсу «Українська історіографія» становить соціальна та інтелектуальна історія історичної науки в Україні, її роль та місце у соціокультурному і духовному житті суспільства як явища науки та культури з властивими їй національними рисами й ознаками.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Зародження та становлення української історіографії.
2. Українська історіографія ХІХ – початку ХХІ ст.

Мета курсу «Українська історіографія» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти компетентностей, пов'язаних з розумінням місця, значення та функцій історіографії у системі історичної науки як рефлексивної наукової дисципліни, покликаної з'ясувати проблематику історичних досліджень, репрезентативність актуалізованої джерельної бази, методологічні принципи історичного пізнання, форми і методи популяризації історичних знань.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК4	Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.
ЗК5	Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.
ЗК6	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
ЗК7	Здатність спілкуватися державною мовою усно та письмово.

ФК9	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.
ФК10	Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.
ФК11	Здатність обґрунтовано визначати роль України в загальноєвропейських та світових культурних процесах.

	Програмні результати навчання
ПРН1	Уміння аналізувати й розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання.
ПРН3	Володіння концептуальними науковими та практичними знаннями та здатністю до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної педагогічної діяльності та/або навчання історії.
ПРН12	Розуміння й використання основних сучасних термінів і положень історичних наук та методики їх викладання, а також здатність аналізувати, порівнювати і класифікувати результати діяльності науковців різних напрямків і шкіл. Знання та розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.
ПРН13	Уміння використовувати методологію історії як науки, характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими подіями та явищами на підставі критичного аналізу історичних джерел, інтеграції їх змісту, визнання й сприйняття різноманітності їх оцінок.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	включно з					усього	включно з				
		л	пр	лаб	інд	срс		л	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Зародження та становлення української історіографії												
Тема 1. Вступ до курсу української історіографії.	4	4					14					14
Тема 2. Історичні знання в стародавній Україні-Русі.	12	4	2			6	14	2				12
Тема 3. Розвиток історичних знань на українських землях у XV – першій половині XVII ст.	12	4	2			6	16		2			14
Тема 4. Розвиток історичних знань та історичної думки на українських землях у другій половині XVII – XVIII ст.	12	4	2			6	14	2				12
Разом за змістовим модулем 1	40	16	6			18	58	4	2			52
Змістовий модуль 2. Українська історіографія XIX – початку XXI ст.												
Тема 5. Історична наука в Україні у першій половині XIX ст.	12	4	2			6	14					14
Тема 6. Розвиток історичної науки в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.	36	4	8			24	16	2				14
Тема 7. Розвиток української історичної науки у XX ст.	20	4	4			12	14		2			12
Тема 8. Історична наука в незалежній Україні	12	2				10	18	2				16
Разом за змістовим модулем 2	80	14	14			52	62	4	2			56
Усього годин	120	30	20			70	120	8	4			108

Тематика практичних занять.

Модуль I

Тема 1. Галицько-Волинський літопис як пам'ятка історіографії. (2 год)

Тема 2. Густинський літопис. (2 год.)

Тема 3. Козацькі літописи кінця XVII – початку XVIII ст. (2 год.)

Модуль II

Тема 4. «Історія русів» як пам'ятка української історіографії. (2 год.)

Тема 5. Народницький напрям в українській історіографії другої половини XIX – початку XX ст. (4 год.)

Тема 6. Державницький напрям в українській історіографії кінця XIX – початку XX ст. (4 год.)

Тема 7. М. С. Грушевський та його роль у розвитку української історичної науки. (2 год)

Тема 8. Українська еміграційна історіографія. (2 год.)

Самостійна робота передбачає підготовку до семінарських занять; написання доповіді про одного з представників сучасної історичної науки.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Історіографічні пам'ятки:

Антонович В. Б. Моя сповідь. Київ, 1995.

Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець. Київ, 1971.

Галицько-Волинський літопис / [підготовка до друку і передмова М. Ф. Котляра]. Київ, 2002.

Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11 томах, 12 книгах. Київ, 1994 – 2000.

Густинський літопис / [підготовка до друку і передмова О. П. Толочка]. Гарвард, 2013.

Ефименко А. Я. История украинского народа. Киев, 1990.

Історіографічна класика. Антологія української історичної думки XIX – XX століть. Київ, 2020.

Історія русів. Київ, 2001.

Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография. – Киев, 1989.

Липинський В. Листи до братів-хліборобів. *Липинський В. Твори*. Київ – Філадельфія, 1995. Т. 6. Кн. 1.

Літопис Г. Грабянки / [підготовка до друку і передмова Ю. О. Луценка]. Гарвард, 1990.

Літопис С. Величка / [підготовка до друку і передмова Г. В. Боряка і Т. Г. Таїрової-Яковлевої]. Київ, 2020.

Літопис Самовидця / [підготовка до друку і передмова Я. І. Дзири]. Київ, 1971.

Рігельман О. І. Літописна оповідь про Малу Росію та її народ і козаків узагалі. Київ, 1994.

Основна література:

Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Київ, 1996.

Калакура Я. С. Українська історіографія: курс лекцій. Київ, 2004.

Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – початок XX ст.). Київ, 2000.

Колесник І. І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ, 2013.

Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України: курс лекцій. Чернівці, 1999.

Марченко М. І. Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.). Київ, 1959.

Оглоблин О. П. Українська історіографія. 1917 – 1956. Київ, 2003.

Додаткова література:

Апанович Е. М. Рукописная светская книга в XVIII в. на Украине: исторические сборники. Киев, 1983.

Бовгиря А. М. Козацьке історіюписання в рукописній традиції XVIII ст. Київ, 2010.

Винар Л., Атаманенко А. Українське історичне товариство: сорок років діяльності (1965 – 2005). Нью-Йорк; Острого, 2006.

Вирський Д. С. Роксолани серед Сарматів: річпосполитська історіографія України (кінець XV ст. – 1659). Київ, 2013.

Водотика С. Нариси історії історичної науки УСРР 1920-х років. Київ, 1998.

Герасименко Н. О. Олександр Лазаревський: життя і творчість (1834 – 1902 рр.). Київ, 2012.

Гирич І. Б. Українські інтелектуали і політична окремність (середина XIX – початок XX ст.). Київ, 2014.

Гончар О. Микола Костомаров: постать історика на тлі епохи. Київ, 2017.

Дзира І. Я. Козацьке літописання 30 – 80-х рр. XVIII ст.: джерелознавчий та історіографічний аналіз. Київ, 2006.

Журба О. І. Становлення української археографії: люди, ідеї, інституції. Дніпропетровськ, 2013.

- История спора о подлинности «Слова о полку Игореве»: Материалы дискуссии 1960-х годов. Санкт-Петербург, 2010.
- Корпанюк М. Крайове та козацьке літописання як історико-літературне явище. Київ, 1997.
- Кравченко В. В. Нариси з української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.). Харків, 1996.
- Лисяк-Рудницький І. Вячеслав Липинський. *Лисяк-Рудницький І. Історичні есе*. Київ, 1994. Т. 2.
- Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ, 2000.
- Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями. Київ, 2018. Кн.1; Київ, 2019. Кн. 2.
- Пиріг Р. Я., Тельвак В. В. Михайло Грушевський: біографічний нарис. Київ, 2016.
- Пінчук Ю. А. Микола Іванович Костомаров. Київ, 1992.
- Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій. Київ, 2013.
- Прицак О. Коли і ким було написано «Слово о полку Ігоревім». Київ, 2007.
- Рыбаков Б. А. Русские летописцы и автор «Слова о полку Игореве». Москва, 1972.
- Сакада Л. «Український історик»: генеза, тематика, постаті. Нью-Йорк; Київ, 2003.
- Толочко П. П. Літописи Київської Русі. Київ, 1994.
- Україна на історіографічній мапі міжвоєнної Європи. Київ, 2014.
- Українська історіографія на зламі XX – XXI ст. Здобутки і проблеми. Львів, 2004.
- Ясь О. В. Багатоликий Микола Костомаров. Київ, 2018.
- Ясь О. В. Історик і стиль. Визначні постаті українського історієписання у світлі культурних епох (початок XIX – 80-ті роки XX ст.). Частина 1 – 2. Київ, 2014.
- Keenan E. L. Josef Dobrowski and the Origins of the Igor' Tale. Harvard, 2003.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- <http://history.org.ua> – Інститут Історії НАН України.
- <http://hrushевsky.nbuv.gov.ua> – електронний архів М. Грушевського.
- <http://litopys.org.ua> – Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації.
- <http://uhj.history.org.ua> – сайт «Українського історичного журналу».
- <http://www.historians.in.ua> – науковий історичний сайт Historians.in.ua.
- <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- <https://chtyvo.org.ua> – електронна бібліотека україномовної літератури.
- <https://diasporiana.org.ua> – бібліотека «Diasporiana».
- <https://uinp.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, задавати питання та брати участь у обговоренні на заняттях;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття відповідно до встановленого розкладу;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 60 балів.

Політика щодо дедайнів та перескладання. Пропущені заняття можна відпрацьовувати під час консультацій. За наявності поважної причини пропуску (хвороба, участь у конференції або олімпіаді, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо) оцінка не буде знижена. За відсутності поважної причини – оцінка буде знижена на 2 бали.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFO49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view)). У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, гуманізму, індивідуального підходу, поваги до особистої точки зору та толерантності.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті:	10	по 6	до 60
Робота на лекціях:	15	до 8	до 8
Самостійна робота:	1	до 7	до 7
Екзамен	1	до 25	до 25
Усього:			до 100